

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

КУЗЕНКО ОЛЬГА ЛЕОНІДІВНА



УДК 658.14/.17:005.934:336 (043.3)

**ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук

Харків – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Ареф'єва Олена Володимирівна,
Інститут економіки та менеджменту
Національного авіаційного університету,
заступник директора.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Азаренкова Галина Михайлівна,
Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»,
завідувач кафедри фінансів;

кандидат економічних наук, доцент
Пойда-Носик Ніна Никифорівна,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
професор кафедри фінансів і банківської справи.

Захист відбудеться «28» вересня 2017 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр Д 64.055.02, у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-А.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за адресою: 61166, м. Харків, пров. Інженерний, 1-А.

Автореферат розісланий «28» серпня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради



Н. С. Маркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Через швидку зміну ринкової кон'юнктури на світових фінансових ринках та взаємопов'язану систему економічних відносин у структурі світового господарства контролювати стан вітчизняного фінансового ринку стає дедалі складніше з огляду на нестабільність внутрішнього і зовнішнього середовища. За даними сервісу моніторингу реєстраційних даних (OpenDatabot) у 2017 р. процедуру банкрутства проходять 2073 підприємства, за 2016 рік банкрутами стали 1524 суб'єктів господарювання, що відповідає приблизно 3% від загальної кількості зареєстрованих в Україні підприємств. Ці процеси зумовили припинення функціонування 15% великих та 4,5% середніх підприємств у 2016 році. За такої ситуації виникає потреба в комплексному превентивному забезпеченні фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Фінансова безпека є умовою такого розвитку фінансової системи і фінансових відносин, який здатний забезпечити їх соціально-економічну та фінансову стабільність, збереження цілісності та єдності фінансової системи (включаючи грошову, бюджетну, кредитну, податкову та валютні системи), успішне подолання внутрішніх і зовнішніх загроз у фінансовій сфері. Останнім часом фінансова безпека України перебуває під впливом низки таких зовнішніх та внутрішніх загроз, як: фінансова криза, геополітична ситуація, неузгодженість діяльності міжнародних організацій, інфляційні процеси, які обумовлюють непередбачуваність перебігу процесів, що відбуваються у її складових на всіх економічних рівнях.

Особливо це позначається на фінансовій безпеці суб'єктів господарювання. Ситуація, що склалася, вказує на актуальність подальшого розвитку дієвого фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки, який передбачає, перш за все, визначення факторів, що впливають на стан фінансової безпеки як ієрархічної системи, зумовлюють зовнішні та внутрішні загрози, взаємозв'язок окремих складових цієї складної за внутрішньою будовою та ієрархічною композицією структури.

Теоретичні та методологічні аспекти фінансової безпеки на макрорівні досліджувалися багатьма науковцями. Особливої уваги заслуговують наукові праці таких відомих вітчизняних та зарубіжних учених-економістів, як: Абалкін Л., Алікперов І., Барановський О., Богачьов В., Богданов І., Бурцев В., Вершинін В., Возженіков А., Делягін М., Єрмошенко М., Єчмаков С., Козирін А., Колосов А., Куклін А., Попов Є., Сенчагов В., Фокіна Н., Шніпко О. та ін.

Фінансовій безпеці регіону присвятили свої праці відомі вчені, зокрема: Вавдіюк Н., Сундук А., Герасимчук З., Медвідь М., Горбуліна В., Червяков І., Третяк О., Карпінський Б., Маліновська О., Мірошніченко О.

Теоретико-методичними основами фінансової безпеки суб'єктів господарювання займалися такі вчені-економісти, як: Азаренкова Г., Ареф'єва О., Бланк І., Геєць В., Кракос Ю., Серик Н., Донець Л., Ващенко Н., Александров І., Орлова О., Половян А., Пойда-Носик Н., Пластун О., Горячева К.

Наукові праці зазначених вчених використано як підґрунтя проведеного дослідження щодо формування фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання, визначення стратегій підвищення рівня їх

фінансової безпеки в багаторівневій системі фінансових відносин та оцінювання рівня фінансової безпеки на всіх економічних рівнях. Необхідність вирішення цих складних питань зумовила вибір теми, мети та завдань дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота узгоджується з пріоритетними напрямами наукових розробок і планами наукових досліджень Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за темами: «Антикризове управління фінансовою безпекою підприємств фармацевтичної галузі» (номер державної реєстрації 0115U001900), у який здобувач виконав розділи «Теоретичні засади антикризового управління фінансовою безпекою підприємств» та «Методичне забезпечення антикризового управління підприємством»; «Формування методичного забезпечення фінансової безпеки підприємства» (номер державної реєстрації 0116U001985), де здобувач розробив підрозділ «Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства».

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в розробленні теоретичних положень, науково-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо формування та функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Відповідно до визначеної мети дослідження сформовано такі завдання:

узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності та складових фінансової безпеки суб'єктів господарювання;

систематизувати чинники та наукові підходи до оцінювання стану фінансової безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин;

обґрунтувати науковий підхід до формування фінансового механізму фінансової безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин;

здійснити аналіз складових фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин;

удосконалити теоретико-методичний підхід до визначення рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин на макро- та мезоекономічному рівнях;

розробити методичний підхід оцінювання стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин мікрорівня;

запропонувати теоретико-методичний підхід до обґрунтування стратегій забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання;

сформувати концептуальні положення до формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин;

розробити модель функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних засад щодо формування та функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин на всіх економічних рівнях.

Методи дослідження. Дисертаційна робота базується на теоретичних положеннях щодо забезпечення фінансової безпеки. Для розв'язання поставлених завдань використано такі методи наукового дослідження: *методи аналізу, синтезу*

та формалізації – для дослідженні теоретичних підходів до визначення сутності та складових фінансової безпеки суб'єктів господарювання, узагальнення факторів та наукових підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин; *системно-структурний аналіз* – для обґрунтування наукового підходу до формування фінансового механізму фінансової безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин; *фінансового аналізу* – для проведення аналізу складових фінансової безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин; *методи порівняльного, факторного аналізу та метод експертних оцінок* – для визначення рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезорівнів; *метод таксономії* – для оцінювання стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин мікрорівня; *метод головних компонент* – для обґрунтування стратегій забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин; *методи причинно-наслідкових, логічних, функціональних зв'язків та залежностей* – для формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин; *метод ланцюгів Маркова* – для моделювання процесу функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин; *абстрактно-логічний метод* – для здійснення теоретичних узагальнень та формулювання висновків дослідження.

Інформаційною базою дослідження стали нормативно-правові акти України з питань фінансової безпеки та оцінки фінансового стану підприємств; статистичні дані Національного банку України, Державної служби статистики України; фінансова звітність вітчизняних машинобудівних підприємств; наукові публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників з проблемних питань фінансової безпеки.

Наукова новизна одержаних результатів. Відповідно до поставленої мети і завдань дослідження одержано результати, які характеризуються науковою новизною і полягають у такому:

удосконалено:

науковий підхід до формування фінансового механізму фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин, що, на відміну від існуючих, полягає у застосуванні фінансової архітектоніки структурно-функціональної диференціації фінансових відносин, які реалізуються у фінансовому просторі між суб'єктами господарювання всіх економічних рівнів та є передумовою побудови фінансового механізму фінансової безпеки;

теоретико-методичний підхід до визначення рівнів фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин на макро- та мезоекономічному рівнях, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на моделюванні рівнів фінансової безпеки за запропонованими складовими, що своєчасно дозволяє виявляти загрози та основні стабілізаційні напрями фінансової безпеки за інтенсивністю впливу її складових;

концептуальні положення формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин, які, на відміну від існуючих, включають теоретичні підходи до визначення сутності та складових фінансової безпеки суб'єктів господарювання, обґрунтовані фінансові інтереси суб'єктів господарювання усіх економічних рівнів ієрархії, чинники та підходи до

оцінювання рівня фінансової безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин;

методичний підхід оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин на мікроекономічному рівні, який, на відміну від існуючих, відрізняється запропонованою теоретико-методичною моделлю діагностування рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання з використанням її інтегрального коефіцієнта, який враховує індикатори рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин на мікроекономічному рівні, що становить його інформаційну архітектуру;

модель функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин, яка, на відміну від існуючих, базується на розроблених методичних підходах кількісного оцінювання фінансової безпеки на всіх економічних рівнях, із урахуванням проявів негативного впливу зовнішніх та внутрішніх ризиків, за результатами якого можливо передбачити варіанти ймовірності циклічних переходів фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин та забезпечити підвищення її рівня при реалізації визначених стратегій її забезпечення;

дістали подальшого розвитку:

систематизація наукових підходів та чинників до оцінювання рівня фінансової безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин, яка, на відміну від існуючих, враховує гармонізацію взаємозв'язку визначених чинників та дає змогу адекватно визначати економічну ситуацію і характер фінансово-економічних процесів щодо виникнення дестабілізуючих тенденцій та загроз фінансовій безпеці;

теоретико-методичний підхід до обґрунтування стратегій забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання мікроекономічного рівня, який на відміну від існуючих, ґрунтується на побудованій оптимізаційній моделі фінансової безпеки суб'єктів господарювання з урахуванням її здатності реагувати на зміни ліквідності, автономії, ділової активності, фінансового ризику та рентабельності, що забезпечує гнучкість фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Практичне значення одержаних результатів дисертації полягає в обґрунтуванні методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях. Наукові результати дисертаційної роботи, що мають прикладний характер, знайшли практичне застосування в діяльності: Фінансового управління Дергачівської районної державної адміністрації (довідка про впровадження № 01-32/196 від 10.06.2016), де застосовано сформований фінансовий механізм забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання на мезо- та мікроекономічному рівнях, що дозволяє моделювати цілісну систему окремих взаємопов'язаних складових фінансової безпеки; ДНВП «Об'єднання Комунар» (довідка про впровадження № 119/5 від 14.04.2016), у якому впроваджено модель процесу функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин.

Результати дослідження щодо фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання використовуються у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця при викладанні

навчальної дисципліни «Фінансова безпека підприємства» для студентів освітнього ступеня «бакалавр» (довідка № 17/86-42-107/1 від 10.04.2017).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою роботою, у якій усі положення і пропозиції, винесені на захист, одержані здобувачем особисто. Внесок здобувача в роботах, виконаних у співавторстві, подані в списку публікацій в авторефераті.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки та рекомендації оприлюднені на 8 науково-практичних конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Виробничо-експортний потенціал національної економіки» (м. Ужгород, 2014 р.); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Управління функціонуванням та розвитком економічних систем в умовах глобальних перетворень» (м. Харків, 2014 р.); Міжнародній заочній науково-практичній конференції «Развитие науки в XI веке» (м. Харків, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Тенденції сталого розвитку економіки країни: прогнози та пропозиції» (м. Львів, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні аспекти розвитку економіки та менеджменту» (м. Львів, 2015 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Функціонування економічних систем в умовах постіндустріального розвитку» (м. Харків, 2015 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Розвиток конкуренції та формування конкурентного середовища в Україні» (м. Харків, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Новини та науковий прогрес – 2015» (м. Софія, 2015 р.).

Публікації. За результатами проведеного дисертаційного дослідження опубліковано 17 наукових праць, у тому числі 9 наукових статей у фахових виданнях, серед яких 5 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, 8 тез доповідей, представлених на міжнародних науково-практичних конференціях. Загальний обсяг друкованих праць становить 5,81 ум.-друк. арк., з яких особисто здобувачеві належать 4,56 ум.-друк. арк.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг складає 238 сторінок машинописного тексту (9,92 авт. арк.). Дисертація містить 30 таблиць, з яких 4 таблиці займають 6 повних сторінок, 34 рисунки, з яких 9 рисунків займають 9 повних сторінок. Список використаних джерел складається із 208 найменувань на 23 сторінках, 10 додатків – на 35 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації – 180 сторінок (7,5 авт. арк.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, подано відомості щодо їх апробації..

У першому розділі – **«Теоретичні основи формування фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання»** – узагальнено сутність та складові фінансової безпеки суб'єктів господарювання, систематизовано чинники та наукові підходи до оцінювання рівня фінансової

безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин та розроблено науковий підхід до формування фінансового механізму фінансової безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин.

Узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності та складових фінансової безпеки суб'єктів господарювання дозволили зробити висновок, що вона є однією з умов успішного функціонування фінансової системи держави, регіону, підприємства відповідно.

Дослідження теоретичних основ формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання дозволило визначити «фінансову безпеку» як багаторівневу систему захисту фінансових інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях, а її рівень – як ступінь захищеності пріоритетних фінансових інтересів кожного з суб'єктів фінансових відносин.

Обґрунтовано, що стан фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин значною мірою залежить від всіх її складових, дослідження яких дає змогу всебічно оцінити рівень фінансової безпеки в цілому з позиції гармонізації їхнього взаємозв'язку, що дасть змогу не тільки адекватно сприймати фінансово-економічну ситуацію, а й визначити характер економічних процесів на макрорівні, зокрема, виникнення дестабілізуючих тенденцій та загроз системі фінансової безпеки. Аналіз існуючих поглядів щодо структуризації фінансової безпеки суб'єкта господарювання дозволив виявити такі функціональні складові фінансової безпеки на макроекономічному рівні: бюджетна, банківська, страхова, фондова, інвестиційна, зовнішньоекономічна безпека; на мезоекономічному рівні складовими фінансової безпеки запропоновано: бюджетну, зовнішньоекономічну, фінансову, грошово-валютну та соціальну безпеку. Щодо мікроекономічного рівня в якості складових фінансової безпеки запропоновано: бюджетну, банківську, грошову, страхову, фондову, інвестиційну, кредитну, фінансово-технологічну, зовнішньоекономічну безпеку.

У результаті аналізу було доведено, що оцінювання стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин доцільно проводити з використанням методів порівняльного багатовимірного аналізу, який дозволяє визначати рівень фінансової безпеки суб'єктів господарювання за абсолютними та відносними показниками з урахуванням тісноти статистичних зв'язків визначених її складових.

Систематизація чинників впливу на фінансову безпеку з урахуванням гармонізації інтересів суб'єктів фінансових відносин дозволила виявити залежність рівня фінансової безпеки не тільки від економічної ситуації, а й від характеру економічних процесів на макрорівні, зокрема, виникнення дестабілізуючих тенденцій та загроз системі фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Узагальнення наукових підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання за економічними рівнями довело, що системи індикаторів фінансової безпеки суб'єктів господарювання мікрорівня повинна включати кількісні і якісні показники, які забезпечують здійснення максимально ємного й достовірного аналізу з досягненням максимальної точності розрахунків, відповідно до результатів яких з'явиться можливість вносити корективи саме в ту сферу

діяльності суб'єкта господарювання, де існують конкретні проблеми, що впливають на рівень його фінансової безпеки.

На основі результатів дослідження розроблено науковий підхід до формування фінансового механізму фінансової безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин. Доведено, що структура фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання за рівнями фінансових відносин в значній мірі залежить від динаміки та стану розвитку фінансового простору, відповідно до чого, фінансовий простір розглядається як сукупність подій, зв'язків та властивостей елементів і відносин суб'єктів господарювання, поєднаних фінансовими інтересами.

Визначено фінансовий механізм на державному рівні як систему взаємопов'язаних складових елементів управління фінансами, використання яких забезпечує отримання максимального ефекту на підставі їхньої синхронності та системності побудови, також сприяє прискоренню відтворювальних процесів; на мезоекономічному рівні – як систему взаємовідносин місцевих суб'єктів економічної діяльності з приводу формування, розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів від капіталонадлишкових до капіталодефіцитних галузей та секторів економіки через місцеву фінансову інфраструктуру, а також первинна мобілізація фінансових ресурсів через залучення тимчасово вільних коштів населення у фінансовий обіг; на рівні підприємства – як систему взаємопов'язаних фінансових ресурсів, використання яких забезпечує отримання максимального ефекту на підставі їхньої синхронності та системності формування та використання, також сприяє прискоренню відтворювальних процесів.

З огляду на те, що фінансові відносини виходять за межі фінансової системи, і при розв'язанні практичних завдань забезпечення фінансової безпеки важливо враховувати сукупність відносин, які реалізуються у фінансовому просторі, в роботі запропоновано застосування фінансової архітекtonіки структурно-функціональної диференціації фінансових відносин як передумову побудови фінансового механізму фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин (рис. 1).

Доведено, що важливість побудови фінансової архітекtonіки у забезпеченні фінансової безпеки обумовлена сукупністю та складом фінансових ресурсів та джерел їх утворення, що забезпечуються інвесторами, власниками, позичальниками, кредиторами і визначають характер руху фінансових та грошових потоків підприємства. Тому, фінансова архітекtonіка з позиції забезпечення фінансової безпеки підприємства виконує такі функції: оптимізація структури капіталу та функціональних активів підприємства; формування і контроль за рухом грошових потоків у часі та просторі; своєчасне нівелювання й управління фінансовими ризиками; забезпечення оптимального поєднання різних антикризових дій на підставі ієрархії кризових явищ.

Запропонована фінансова архітекtonіка фінансової безпеки суб'єктів господарювання враховує ліквідність, фінансовий стан підприємства, спроможність подолати ризики та небезпеки в діяльності суб'єкта господарювання, забезпечувати безперервність їх діяльності та можливий сталий розвиток у майбутньому, що дозволить запобігати появі кризових явищ, загроз та небезпек в діяльності суб'єктів господарювання.

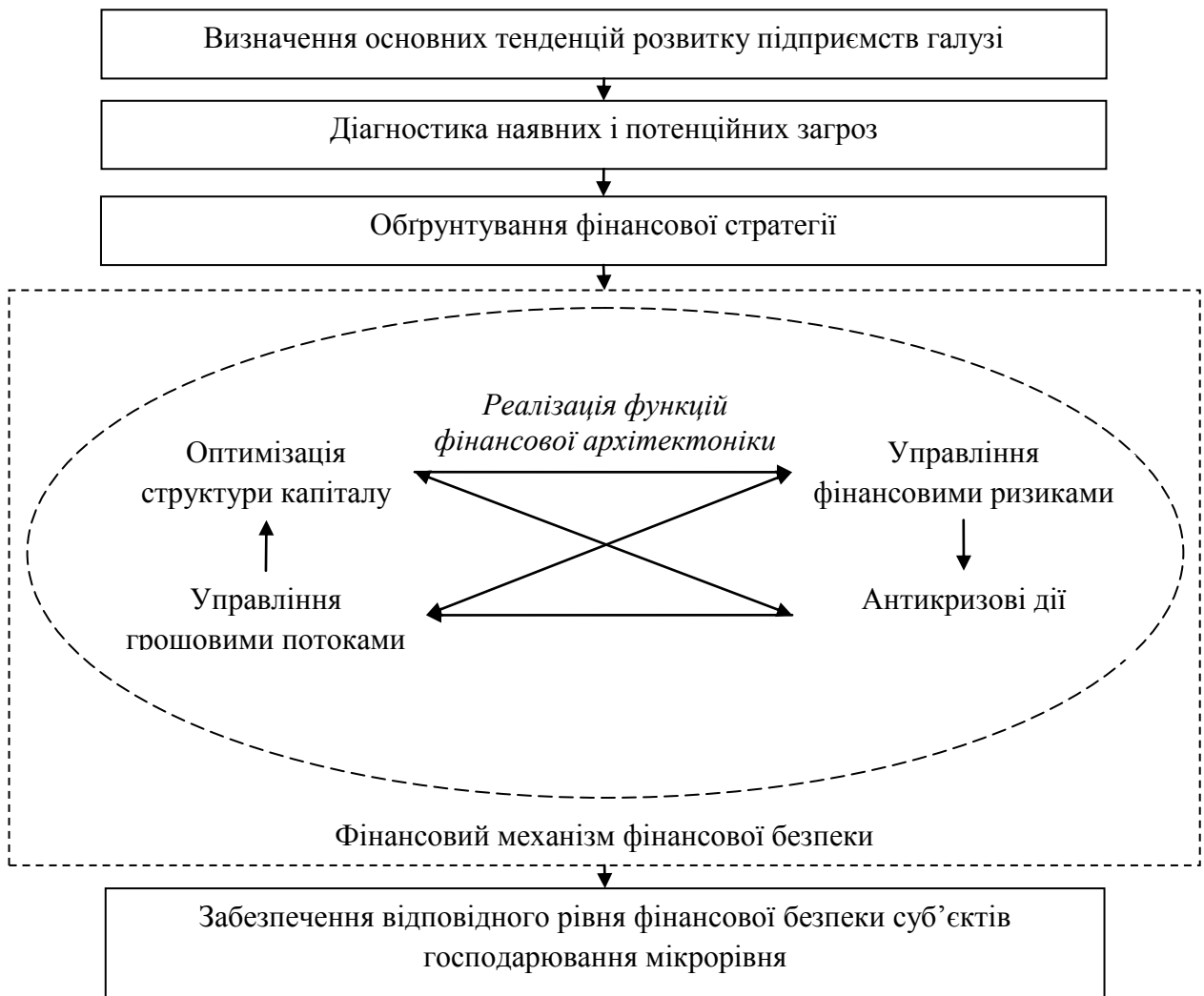


Рис. 1. Схема фінансової архітектури фінансової безпеки суб'єктів господарювання мікроекономічного рівня

У другому розділі – «**Діагностика фінансової безпеки за рівнями господарювання**» – проведено аналіз складових фінансової безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин, удосконалено теоретико-методичний підхід до визначення рівнів фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезоекономічних рівнів та методичний підхід оцінювання стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин мікрорівня за період 2010-2015 рр.

Аналіз складових фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин виявив негативну тенденцію щодо стану бюджетної безпеки України, що спричинено, в першу чергу, недосконалістю бюджетної складової фінансової безпеки держави: значення рівня перерозподілу ВВП через зведений бюджет (без урахування доходів Пенсійного фонду) починаючи з 2011 р. перевищує значення нормативу (не більше 3%): у 2011 р. – на 0,6%; у 2012 р. – на 1,6%; у 2013 р. – на 2,8%; у 2014 р. – на 17,3% і на 01.10.2015 р. – на 3,1%, тобто перерозподіл ВВП не є оптимальним та ефективним, що перешкоджає реалізації бюджетних інтересів. При нормативі не більше 3%, відношення дефіциту державного бюджету до ВВП

становило 5,9% у 2010 р.; у 2011 р. знизилось до 1,8%; у 2012 р. зросло до 3,8%; у 2013 р. – до 4,4%; у 2014 р. – на 2,8% та на 01.10.2015 р. – на 1,03%. Лише обсяги трансфертів з державного бюджету у відсотках до ВВП коливаються у межах нормативу, що обумовлює порушення системи фінансових відносин, наслідком чого є зменшення обсягів інвестицій, коливання курсу національної валюти та інфляційні процеси.

Відсутність ефективної політики, спрямованої на консолідацію державних фінансів та ефективного монетарного регулювання, призвела до послаблення державних фінансів, високого рівня інфляції, зниження обсягів банківського кредитування та підвищення ризиків безпеки грошового ринку та інфляційних процесів України.

При загальній задовільній динаміці та якості основних показників стану фондового ринку України фінансова безпека залишається на досить низькому рівні, про що свідчить високий рівень транскордонних інвестицій та ринкових операцій із спекулятивним капіталом.

Виявлено причини забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки, зокрема, на макроекономічному рівні – це недосконалість законодавчої системи та механізму кредитування; на мезоекономічному рівні – відсутність партнерських відносин між державою і регіонами, неефективність механізмів прямої державної підтримки розвитку регіонів та залежність їх фінансово-економічного стану від політичної кон'юнктури; на мікроекономічному рівні – морально та фізично застарілі потужності, невідповідність виробничих потужностей потребам ринку, неефективний фінансовий менеджмент,

У дисертації запропоновано теоретико-методичний підхід до визначення рівнів фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезоекономічних рівнів, який передбачає за допомогою методики кваліметричного моделювання визначення показників оцінки кожного індикатора складових фінансової безпеки. На макроекономічному рівні з використанням методу середньоарифметичного визначення рівень фінансової безпеки з урахуванням складових у 2016 р. становив 0,33 (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень фінансової безпеки на макроекономічному рівні за складовими

Складові фінансової безпеки на макроекономічному рівні	Оцінка складової
Бюджетна безпека	0,36
Боргова безпека	0,66
Банківська безпека	0,18
Валютна безпека	0,17
Безпека грошового ринку та інфляційних процесів	0,71
Фондовий ринок	0,08
Страховий ринок	0,15
Рівень фінансової безпеки	0,33

Виходячи із результатів проведеного аналізу, встановлено, що найбільший вплив на розраховане значення рівня фінансової безпеки держави становить безпека грошового ринку та інфляційних процесів, боргова, бюджетна і банківська безпека, що обумовлено надмірно високими відсотковими ставками за кредитами, перевищенням кредитних вкладень над депозитами, практичною відсутністю страхування кредитів та депозитів, низьким рівнем капіталізації банківської системи та недостатнім законодавчим регулюванням банківської діяльності.

Оцінка інтенсивності впливу складових та рівень фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин на мезоекономічному рівні за проведеними розрахунками у 2016 р. становив 0,40 (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень фінансової безпеки на мезоекономічному рівні за складовими

Складові фінансової безпеки на мезоекономічному рівні	Оцінка складової
Бюджетний сектор	0,94
Зовнішньоекономічна діяльність	0,29
Фінансовий сектор	0,28
Грошово-валютний сектор	0,41
Соціальний сектор	0,08
Узагальнюючий показник	0,40

Кількісне значення рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин на мезоекономічному рівні (0,40) дозволяє визначати його як недостатній, при цьому найбільший вплив на фінансову безпеку суб'єкта мезоекономічного рівня має бюджетний сектор та грошово-валютний сектор, що доводить доцільність врахування питомої ваги регіону у ВВП країни, платіжного баланс регіону, дефіциту місцевого бюджету, рівня інфляції, об'єму іноземних інвестицій, сальдо зовнішнього торговельного балансу, заборгованості з виплати заробітної плати, дебіторської та кредиторської заборгованості при формуванні та функціонуванні фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки регіону.

З урахуванням отриманих результатів у дисертації розроблено методичний підхід оцінювання стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин мікроекономічного рівня, за яким зроблено висновок, що із загальної кількості 10 досліджуваних підприємств за період з 2010-2015 рр. жодне з них не мало стійкої тенденції до збільшення інтегрального коефіцієнта фінансової безпеки, який був розрахований на основі системи відносних показників оцінки фінансового стану промислових підприємств: коефіцієнта абсолютної та швидкої ліквідності, коефіцієнта автономії, коефіцієнта оборотності власного капіталу, коефіцієнта оборотності основних засобів, коефіцієнта оборотності активів, коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів, коефіцієнта фінансового ризику, рентабельності продажу та рентабельності власного капіталу. За результатами розрахунків виявлено, що діяльність досліджуваних підприємств є фінансово нестійкою, оскільки мало місце зменшення частки власного капіталу й збільшення частки запозиченого капіталу, зростання питомої ваги поточних зобов'язань на

противагу довгостроковим, що, в свою чергу, знижувало рівень фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин мікроекономічного рівня (табл. 3).

Таблиця 3

Інтегральний коефіцієнт рівня фінансової безпеки досліджуваних підприємств за 2011-2015 рр.

Підприємство	Рік				
	2011	2012	2013	2014	2015
ПАТ «Автрамат»	0,05	0,7	0,88	0,99	0,21
ПАТ «Електромашина»	0,45	0,83	0,45	0,89	0,45
ПАТ «Харківський завод штампів та пресформ»	0,34	0,97	0,38	0,97	0,41
ПАТ «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе»	0,8	0,02	0,91	0,49	0,91
ПАТ «РОСС»	0,03	0,98	0,95	1	0,12
ПАТ «Харківський підшипниковий завод»	0,01	0,29	0,9	0,99	0,89
ПАТ «Завод ім. Фрунзе»	0,36	0,94	0,39	0,99	0,39
ПАТ «Харківський електротехнічний завод «Укрелектромаш»	0,47	0,71	0,84	0,21	0,85
ПАТ «Турбоатом»	0,26	0,83	0,55	0,89	0,54
ПАТ «ФЕД»	0,14	0,48	0,94	0,99	0,53

Для всіх досліджуваних суб'єктів господарювання (табл. 3) значення інтегрального коефіцієнта є нестійким, відсутня тенденція його зростання, що підтверджує існування нагальної проблеми подальшого розроблення методичного забезпечення з підвищення фінансової безпеки та удосконалення функціонування її фінансового механізму.

У третьому розділі – **«Напрями формування фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання»** – запропоновано теоретико-методичний підхід до обґрунтування стратегій забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин, обґрунтовано концептуальні положення до формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання та розроблено модель функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин.

У роботі запропоновано теоретико-методичний підхід до обґрунтування стратегій забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин, за яким запропоновано розглядати фінансову архітектуру механізму фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин як певну характеристику з точки зору її здатності до самозбереження і розвитку в умовах існуючих загроз, запропоновано принципову модель системи забезпечення фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезоекономічних рівнів, яка і є основою для побудови оптимізаційної моделі системи фінансової безпеки.

Відповідно до цього, визначено необхідність розробки та впровадження оптимізаційної моделі фінансового механізму системи фінансової безпеки макро- та мезорівнів, яка полягає у підвищенні якості усіх сегментів фінансового ринку та гнучкості системної сукупності складових фінансової безпеки до зовнішніх загроз та ризиків.

У відповідності з розробленим підходом для обґрунтування стратегій забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання мікроекономічного рівня в системі фінансових відносин використано метод головних компонент, за результатами якого ідентифіковано стратегії забезпечення фінансової безпеки та виявлено необхідність їхньої розробки і впровадження для кожного з досліджуваних суб'єктів господарювання. Коректність використання методу головних компонент підтверджує значення кумулятивної дисперсії – 76,25%. Виділені методом головних компонент показники використано як підґрунтя ідентифікації виявлених стратегій для досліджуваних підприємств.

Так, визначено, що для ПАТ «Автрамат» прийнятними стратегіями є: «стратегія управління структурою капіталу», «стратегія управління фінансовими ризиками» та «антикризова фінансова стратегія»; ПАТ «Електромашина» – «стратегія управління структурою капіталу», «стратегія управління грошовими потоками» та «стратегія управління фінансовими ризиками»; для ПАТ «Харківський завод штампів та пресформ» – «стратегія управління структурою капіталу», «стратегія управління грошовими потоками» та «стратегія управління фінансовими ризиками»; для ПАТ «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе» – «антикризова фінансова стратегія», поєднання визначеної сукупності яких у фінансовий механізм для кожного з досліджуваних підприємств дозволить забезпечити достатній рівень фінансової безпеки для їх подальшого функціонування та стійкого розвитку.

На основі узагальнення теоретико-прикладних результатів дослідження запропоновано концептуальні положення до формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин, які полягають в уніфікації просторово розподілених даних, що дозволяє моделювати як окремий фінансовий механізм, так і цілісну систему окремих взаємопов'язаних складових фінансової безпеки суб'єктів господарювання на кожному з економічних рівнів.

У дисертації розроблено модель функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин (рис. 2).

Представлена модель функціонування фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин на основі дискретних марківських процесів дозволяє узагальнити основні підсумки розробки та впровадження фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин на основі інформативних параметрів його функціонування та показує, що за умов впровадження запропонованого фінансового механізму забезпечується підвищення рівня фінансової безпеки.

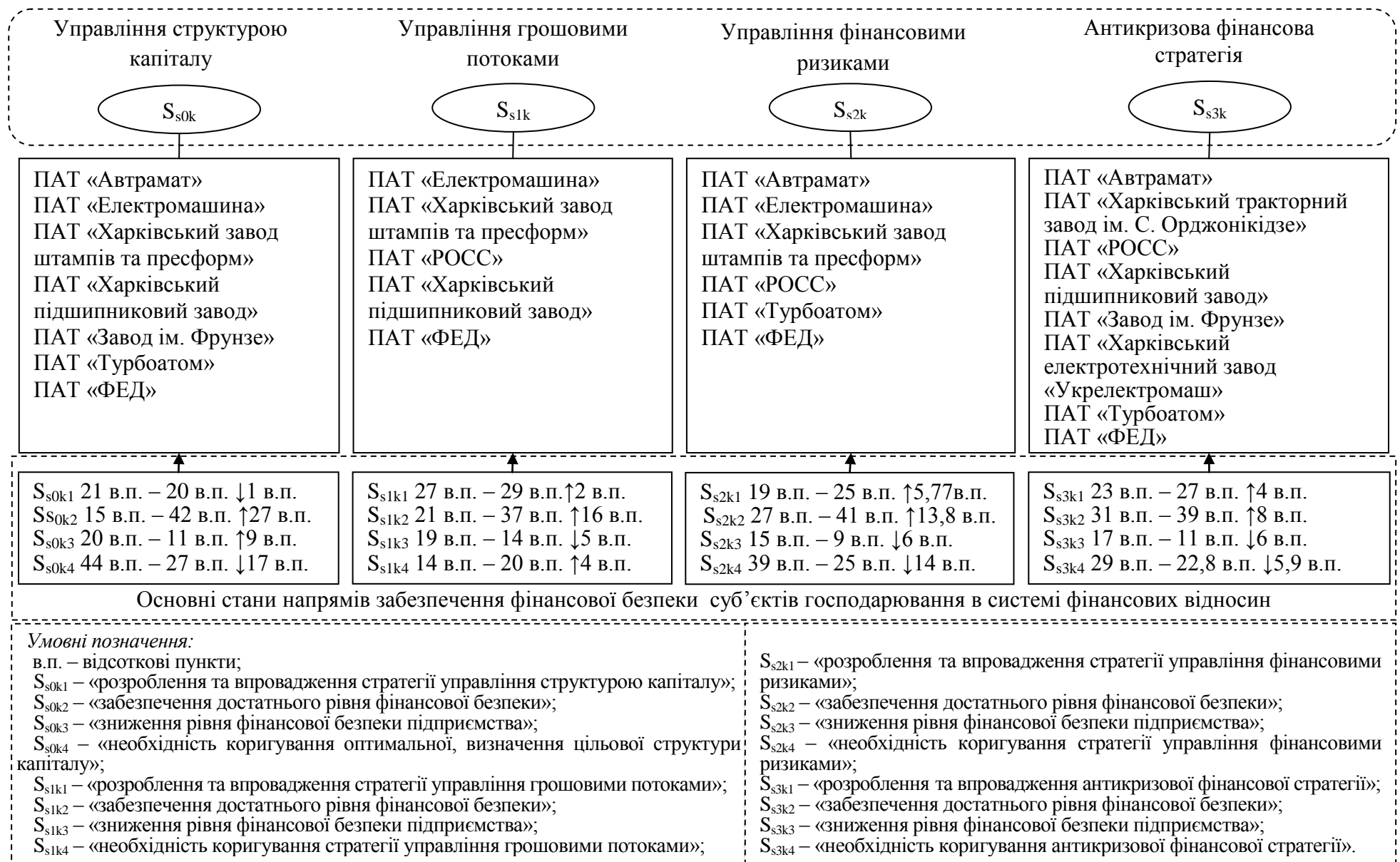


Рис. 2. Модель функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин мікрорівня

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено важливе науково-практичне завдання з подальшого розвитку й удосконалення теоретичних положень, методичного забезпечення та розробки науково-практичних рекомендацій щодо формування та реалізації фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Основні результати дослідження полягають у такому.

1. Узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності та складових фінансової безпеки суб'єктів господарювання, що дозволило уточнити визначення поняття «фінансова безпека», яку доцільно розглядати як багаторівневу систему захисту фінансових інтересів усіх рівнів ієрархії управління від зовнішніх та внутрішніх загроз на макро-, мезо- та мікроекономічних рівнях, а її рівень – як ступінь захищеності пріоритетних фінансових інтересів кожного з суб'єктів відносин. Уточнено перелік функціональних складових фінансової безпеки на макроекономічному рівні: бюджетна, банківська, страхова, фондова, інвестиційна, зовнішньоекономічна безпека; на мезоекономічному рівні: бюджетна, зовнішньоекономічна, фінансова, грошово-валютна та соціальна безпека; на мікроекономічному рівні: бюджетна, банківська, грошова, страхова, фондова, інвестиційна, кредитна, фінансово-технологічна, зовнішньоекономічна безпека, що дає можливість створити багаторівневу систему захисту фінансових інтересів усіх рівнів ієрархії управління від зовнішніх та внутрішніх загроз на макро-, мезо- та мікроекономічних рівнях.

2. Дістали подальшого розвитку чинники та наукові підходи до оцінювання стану фінансової безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин, відповідно до чого доведено доцільність оцінювання стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин з використанням методів порівняльного багатовимірного аналізу, що дозволить враховувати вплив визначених часткових показників на фінансову безпеку та отримати агреговане узагальнене значення багатьох ознак, які характеризують явище в часі та в просторі, в інтегральному показнику фінансової безпеки підприємства.

3. Обґрунтовано науковий підхід до формування фінансового механізму фінансової безпеки за економічними рівнями суб'єктів фінансових відносин, необхідність розробки якого обумовлена потребою у формуванні аналітичного базису для вибору стратегічних орієнтирів забезпечення фінансової безпеки за рівнями фінансових відносин. Таким чином, фінансовий механізм фінансової безпеки підприємства доцільно розглядати через комплексне використання механізмів його систем забезпечення, які дають змогу обумовити фінансовий простір підприємства та є напрямками застосування фінансової архітекtonіки структурно-функціональної диференціації фінансових відносин з метою забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

4. Проведено аналіз складових фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин, що дозволило, з одного боку, дослідити стан фінансової безпеки за складовими, а з іншого – визначити взаємозалежність рівня фінансової безпеки суб'єктів макро-, мезо- та мікроекономічних рівнів у відповідності до їхніх фінансових інтересів і складових фінансової безпеки держави, регіону та

підприємства, що дає змогу виявити проблеми забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

5. Удосконалено теоретико-методичний підхід до визначення рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезоекономічних рівнів, обґрунтована для кожного рівня відповідна система показників, за розрахунками яких були побудовані комплексні показники, що відображають рівні фінансової безпеки. Кількісні значення рівнів фінансової безпеки суб'єктів господарювання макро- та мезоекономічного рівнів є недостатніми (0,33 та 0,40 відповідно), що підтверджує необхідність формування та функціонування фінансового механізму фінансової безпеки на всіх економічних рівнях, який дозволить своєчасно виявляти загрози і формувати заходи щодо подолання негативних наслідків.

6. Розроблено методичний підхід до оцінювання стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин мікроекономічного рівня, сутність якого полягає у побудові інтегрального коефіцієнта фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин мікроекономічного рівня, що дозволило сформулювати висновки про відсутність стійкої тенденції до збільшення інтегрального коефіцієнта у всіх досліджуваних підприємств. Доведено практичне використання розробленого методичного підходу оцінювання стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин мікроекономічного рівня для моніторингу її стану.

7. Запропоновано теоретико-методичний підхід до обґрунтування стратегій забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин, який дозволяє підвищити якість визначених сегментів фінансового ринку та гнучкість системної сукупності складових фінансової безпеки до зовнішніх загроз, ризиків та стратегій для суб'єктів господарювання мікрорівня з подальшим обґрунтуванням необхідності розробки та впровадження можливих комбінацій стратегій, що забезпечать їхню фінансову безпеку. Здійснено інтерпретацію таких стратегій: «стратегія управління структурою капіталу», «стратегія управління фінансовими ризиками» та «антикризова фінансова стратегія», поєднання визначеної сукупності яких у фінансовий механізм для кожного з досліджуваних суб'єктів господарювання відповідно до їхнього фінансового стану дозволить забезпечити достатній рівень фінансової безпеки для їх подальшого функціонування та стійкого розвитку.

8. Сформовано концептуальні положення до формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин, особливість яких полягає в можливості визначенні та групуванні сукупності взаємопов'язаних даних, що дозволяє моделювати як окремий фінансовий механізм, так і цілісну систему окремих взаємопов'язаних складових фінансової безпеки суб'єктів господарювання на кожному з економічних рівнів.

9. Розроблено модель функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин за складовими фінансової безпеки, які є цілісною системою окремих взаємопов'язаних складових фінансової безпеки на кожному з рівнів господарювання, що містять в собі фінансові механізми з певною сукупністю обґрунтованих фінансових методів, важелів та інструментів, застосування яких дозволить забезпечити підвищення рівня

фінансової безпеки для кожного з суб'єктів господарювання з урахуванням їхніх фінансових інтересів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Ареф'єва О. В. Складові фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин / О. В. Ареф'єва, О. Л. Кузенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 9-1. – Ч. 3. – С. 184–187. – (Серія «Економічні науки»). *Особистий внесок: запропоновано складові фінансової безпеки суб'єктів господарювання на всіх економічних рівнях.*

2. Ареф'єва О. В. Теретико-методичний підхід до обґрунтування стратегій забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання макрорівня / О. В. Ареф'єва, О. Л. Кузенко // Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки» Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. – 2015. – Вип. 7. – С. 709–713. *Особистий внесок: запропоновано використання методу головних компонент для обґрунтування стратегій забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання мікрорівня в системі фінансових відносин.*

3. Кузенко О. Л. Архітектоніка фінансового механізму фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин / О. Л. Кузенко // Науковий журнал Європейського університету «Економіка і управління». – 2015. – № 2 (66). – С. 129–135.

4. Кузенко О. Л. Фінансові відносини в системі фінансової безпеки суб'єктів господарювання / О. Л. Кузенко // Науковий вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка «Економіка і регіон». – 2015. – Вип. 3 (52). – С. 110–115.

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав та України, які включені до міжнародних наукометричних баз

5. Кузенко О. Л. Аналіз складових фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин / О. Л. Кузенко // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: зб. наук. пр. – Х. : ХНАДУ, 2014. – № 2 (7). – Т. 1. – С. 97–102 (*Index Copernicus*).

6. Кузенко О. Л. Таксономічний аналіз стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин на макрорівні / О. Л. Кузенко // Вісник економіки транспорту і промисловості : зб. наук.-практ. стат. – Х. : УкрДАЗТ, 2014. – Вип. 47. – С. 184–190 (*РИИЦ*).

7. Кузенко О. Л. Фінансовий механізм фінансової безпеки підприємств машинобудування / О. Л. Кузенко // Бізнес Інформ. – 2015. – № 12. – С. 282–287 (*UlrichsWeb, Index Copernicus*).

8. Ареф'єва О. В. Модель процесу функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання макрорівня / О. В. Ареф'єва,

О. Л. Кузенко // Вісник НТУ «ХП». – 2015. – Вип. № 54 (1163). – С. 6–12. – (Серія «Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства») (*WorldCat, GoogleScholar, Ulrichs Periodicals Directory*). *Особистий внесок: запропоновано модель процесу функціонування фінансового механізму суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин на основі дискретних марківських процесів.*

9. Кузенко О. Л. Визначення рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезорівнів / О. Л. Кузенко, О. В. Ареф'єва // Вісник НТУ «ХП». – 2016. – № 24 (1196). – С. 56–61. – (Серія «Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства») (*WorldCat, GoogleScholar, Ulrichs Periodicals Directory*). *Особистий внесок: запропоновано визначити рівень фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезоекономічних рівнів шляхом комплексного аналізу інтенсивності впливу складових на фінансову безпеку.*

Матеріали наукових конференцій

10. Кузенко О. Л. Складові фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезорівнів / О. Л. Кузенко // Виробничо-експортний потенціал національної економіки : матеріали доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 3-4 жовтня 2014 р.). – Ужгород : ВД «Гельветика», 2014. – С. 243–244.

11. Кузенко О. Л. Методичні засади діагностування стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макрорівню / О. Л. Кузенко // Управління функціонуванням та розвитком економічних систем в умовах глобальних перетворень : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 22-25 жовтня 2014 р.). – Х. : УПАС, 2014. – С. 309–311.

12. Кузенко О. Л. Чинники впливу на фінансову безпеку за рівнями господарювання / О. Л. Кузенко // Развитие науки в XXI веке : IV Международная заочная конференция (м. Харків, 24 липня 2015 р.). – Д. : НІЦ «Знание», 2015. – Ч. 1. – С. 62–66.

13. Кузенко О. Л. Фінансовий механізм фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин / О. Л. Кузенко // Тенденції сталого розвитку економіки країни: прогнози та пропозиції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 28-29 серпня 2015 р.). – Львів : ГО «Львівська економічна фундація», 2015. – С. 108–109.

14. Кузенко О. Л. Марківські процеси як основа моделювання процесу функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання макро- та мезорівнів / О. Л. Кузенко // Соціально-економічні аспекти розвитку економіки та менеджменту : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 25-26 вересня 2015 р.). – Львів : ГО «Львівська економічна фундація», 2015. – С. 108–113.

15. Ареф'єва О. В. Оптимізаційна модель фінансового механізму системи фінансової безпеки суб'єктів господарювання макро- та мезорівнів / О. В. Ареф'єва, О. Л. Кузенко // Функціонування економічних систем в умовах постіндустріального

розвитку : Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція (м. Харків, 22-25 жовтня 2015 р.). – Х. : УПАС, 2015. – С. 109–112.

16. Кузенко О. Л. Формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання макро- та мезорівнів / О. Л. Кузенко // Розвиток конкуренції та формування конкурентного середовища в Україні : збірник тез доповідей (м. Харків, 19-20 листопада 2015 р.). – Х. : КНТЕУ ХТЕІ КНТЕУ, 2015. – С. 116–119.

17. Кузенко О. Л. Оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин за макро- та мезорівнями / О. Л. Кузенко // Новини та науковий прогрес – 2015 : матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції (м. Софія, 27-28 грудня 2015 р.). – Софія : ООД «БялГРАД-БГ», 2015. – Т. 1. – С. 20–24.

АНОТАЦІЯ

Кузенко О. Л. Фінансовий механізм забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, 2017.

Дисертацію присвячено розвитку теоретичних положень і методичних підходів, розробленню практичних рекомендацій щодо формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

У роботі поглиблено визначення сутності фінансової безпеки суб'єктів господарювання, узагальнено її складові, обґрунтовано науковий підхід до формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин, здійснено аналіз складових фінансової безпеки за їх рівнями та запропоновано теоретико-методичний підхід до визначення рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезоекономічних рівнів і методичний підхід до оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин мікрорівня. Запропоновано теоретико-методичний підхід до обґрунтування стратегій забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин, обґрунтовано концептуальні положення оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання, розроблено модель процесу функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин.

Ключові слова: фінансова безпека суб'єктів господарювання, фінансовий механізм, оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин, стратегії забезпечення фінансової безпеки, концептуальні положення оцінювання рівня фінансової безпеки, модель процесу функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

АННОТАЦИЯ

Кузенко О. Л. Финансовый механизм обеспечения финансовой безопасности субъектов хозяйствования. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеця, Харьков, 2017.

Диссертация посвящена развитию теоретических положений, усовершенствованию методического обеспечения и разработке практических рекомендаций по формированию финансового механизма финансовой безопасности субъектов хозяйствования.

Проанализированы составляющие финансовой безопасности по уровням субъектов финансовых отношений, предложен теоретико-методический подход к определению уровня финансовой безопасности субъектов финансовых отношений на макро- и мезоэкономических уровнях и методический подход к оценке состояния финансовой безопасности субъектов финансовых отношений микроэкономического уровня, характеризующийся предложенной теоретико-методической моделью диагностирования состояния финансовой безопасности предприятия и позволяющей получить интегральный показатель финансовой безопасности субъекта финансовых отношений на основе информационной архитектуры состояния финансовой безопасности.

Предложен теоретико-методический подход к обоснованию сущности стратегий обеспечения финансовой безопасности субъектов хозяйствования в системе финансовых отношений, результатом которого является повышение качества использования системной совокупности составляющих финансовой безопасности, снижение внешних рисков и угроз. Кроме того, для субъектов ведения хозяйства микроэкономического уровня, определены направления обеспечения финансовой безопасности с дальнейшим обоснованием необходимости разработки и внедрения предложенных комбинаций стратегий.

Определены концептуальные положения по формированию финансового механизма финансовой безопасности субъектов хозяйствования в системе их финансовых отношений, которые включают взаимосвязанные составляющие финансовой безопасности на каждом из уровней хозяйствования, а также составляют целостную систему с учетом финансовых интересов субъектов хозяйствования всех уровней. Обоснованы факторы и подходы к оценке уровня финансовой безопасности субъектов хозяйствования по уровням их финансовых отношений с учетом иерархии формирования и функционирования финансовой безопасности.

Разработана модель формирования и реализации финансового механизма финансовой безопасности субъектов хозяйствования, которая включает в себя финансовые механизмы с определенной совокупностью обоснованных финансовых методов, рычагов и инструментов, применение которых позволит обеспечить повышение уровня финансовой безопасности для каждого из субъектов хозяйствования с учетом их финансовых интересов.

Ключевые слова: финансовая безопасность субъектов хозяйствования, финансовый механизм, оценка уровня финансовой безопасности субъектов финансовых отношений, стратегии обеспечения финансовой безопасности, концептуальные положения оценки уровня финансовой безопасности, модель

процесса функционирования финансового механизма финансовой безопасности субъектов хозяйствования.

SUMMARY

Kuzenko O. L. Financial mechanism of economic entities financial security providing. – The manuscript.

The thesis for scientific degree of a Candidate of Economic Sciences in speciality 08.00.08 – Money, Finance and Credit. – Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, 2017.

The dissertation is devoted to the development of theoretical positions and methodical approaches, the development of practical recommendations for the formation of financial mechanism of economic entities financial security.

In the thesis the definition of the essence of economic entities financial security is deepened, its components are generalized, the scientific approach to the formation of the financial mechanism of financial relations entities financial security is substantiated, the analysis of the components of financial security by their levels is carried out and the theoretical and methodical approach to determining the level of financial security of financial relations entities of macro-and mesoeconomic levels and a methodical approach to assessing the financial security level of financial relations entities of micro level are offered.

The theoretical and methodical approach to the substantiation of strategies for ensuring economic entities financial security in the system of financial relations is offered, the conceptual positions for assessing the level of economic entities financial security are substantiated, the model of the functioning of the financial mechanism of economic entities financial security in the system of financial relations is developed.

Keywords: economic entities financial security, financial mechanism, assessing the financial security level of financial relations entities, strategies for ensuring financial security, conceptual positions for assessing the level of financial security, model of the functioning of the financial mechanism of economic entities financial security.

КУЗЕНКО ОЛЬГА ЛЕОНІДІВНА

**ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Формат 60×84/16 Ум. друк. арк. 0.9. Тир. 100 прим. Зам. 338-17.
Підписано до друку 23.08.17 Папір офсетний.

Надруковано з макету замовника у ФОП Бровін О.В.
61022, м. Харків, вул. Трінклера, 2, корп.1, к.19. Т. (057) 758-01-08, (066) 822-71-30
Свідоцтво про внесення суб'єкта до Державного реєстру
видавців та виготовників видавничої продукції серія ДК 3587 від 23.09.09 р.

СТИЛЬ·[®]
·ИЗДАТ
ТИПОГРАФИЯ
www.stil-izdat.com